

ja, poljedelstvo in vinogradništvo, a prazne bodo ostale pa tudi davčne blagajne . . .

Na ravno kar navedena žalostna in že pogubonosna dejstva bi se morali vsaj ozreti naši za obstoj države odgovorni oblastniki pri jesenskem zasedanju parlamenta.

Naša družina in kat. shod.

(Resolucije kat. shoda).

O družini in ženskem vprašanju.

I. Katoliški shod ugotavlja z obžalovanjem, da je družina resno ogrožena v pogojih gnutnega obstanka in npravnih temeljev. Ker je družina življenska in naravna prvina, podlaga in korenina vsej družbi, in ker pomenja propadanje družine — propadanje vse družbe, zato:

1. pozivlja poslance, naj potom socialne zakonodaje skušajo urediti gospodarske razmere, kakršne so potrebne za ustanavljanje in povoljno uspevanje družin; delajo naj na to, da se potom zakonodaje prav posebno zaščiti družina in da se vse zatre, kar nasprotuje življenjskim in npravnim namenom družine; (zaščita zakona po krščanskem pojmovanju, zaščita otrok, rojenih in nerojenih, pobijanje nenravnosti in spolnih kug);

2. pričakuje od avtonomnih in drugih javnih oblastev in zastopstev ter od gospodarskih in strokovnih organizacij, da pospešujejo blaginjo družin (z družinskimi stanovanji, z oskrbo življenjskih potrebščin);

3. naroča se vsem organizacijam, posebno prosvetnim, da usmerijo vse svoje delovanje v prilog družinskemu življenju ter dopolnjujejo cerkveno prizadevanje z odgojo in izobrazbo odrasle mladine po znanstvenih načelih prave skrbi za zdrav in krepak rod, ki se popolnoma skladajo z versko-npravnimi zahtevami;

4. svetuje razumnikom, da se pri razglabljanju družabnih razmer prav posebno ozirajo na ustroj najbolj naravne in prvinske družbe, ki je družina, in s tega vidika zajemljejo smernice za urejevanje drugih družabnih razmer.

II. Katoliški shod istotako z obžalovanjem ugotavlja, da je vsled nezdravih razmer dobršen del ženstva stalno odtegnjen svojemu prvotnemu in naravnemu poklicu in prisiljen v razne pridobitne poklice, kar je v veliko kvar ženstvu in družbi sploh, zato

1. pozdravlja vsakršno prizadevanje, ki naj omogoči ženstvu, da se vrne k svojemu naravnemu, ali vsaj sorodnim poklicem;

2. zahteva za ženstvo, ki opravlja moškim poklicem enakovredno delo, iste gospodarske in socialne pravice, kakršnih so deležni moški;

3. sploh pa zahteva za ženstvo popolno enakopravnost in posebno zakonito varstvo, ki ga potrebuje po svoji naravi.

Družina in verska vzgoja.

Ker je temelj vsega zasebnega in javnega življenja družina, zato opozarja katoliški shod, da je treba družinskemu življenju posvečati največjo skrb.

1. Življenje po družinskih ne sme biti v škodo družinskemu življenju.

Gotovo je bila na Hrvaškem že tedaj udomačena hvalevredna navada, da je ljudstvo samo na kratko sodilo, a bolj na dolgo in občutno kaznovalo tatvino na sejmišču.

Ostavljal sem h kolu privezanega in še vedno od posameznikov batinanega malenkostno tatinskega mešetarja in se približal drugemu oddelku sejmišča: konjskim prodajalcem, kupcem in mešetarjem. Na tem tržišču je kar mrgolelo konj, pa bolj slabih, kljusaste vrste; med prodajalci ter kupci je bila pretežna večina ciganov in Hrvatov iz bolj južnih krajev. Krega, krika in robantanja je bilo na konjskem sejmišču mnogo več nego na govejskem.

Eni so tekali s konji, drželi jih za uzde in štrkajoč jih po cigansko z bičem od zadej, da kupec ne vidi udarcev, drugi so gledali konjske zobe, tretji vozili ob obrobkih sejmišča — — — Na konjskem tržišču je bilo zelo, zelo živahno, jaz sem se zatopil v razne prizore poštene in nepoštene konjske trgovine in pozabil na govejskega mešetarja in hrvaške batine.

Na konjskem sejmišču je na mah vse utihnilo — — — Oni, ki so tekali po cigansko s konji in oni, ki so vozarili, so obstali — — — Skozi vhod na tržišče je peljal za močno uzdo konja dolg in bolj staričav Hrvat. Konj se je navdušeno spenjal kvišku, stopical več po zadnjih kot na prednjih nogah ter zgedal koj na prvi pogled, da je prvovrstna žival, ki zasluži občno pozornost celega sejmišča.

«Imbra!», «Imbra!» so kričali sejmarji in mu delali prostor, da se je mogel postaviti s svojo posebnostjo na sredini tržišča. Hrvatje in cigani so se zbrali krog novodošlega konja, ki je nemirno prhal okrog sebe, kopal zemljo s prvo nogo in dvigal po koncu rep.

Žival je bila mršava, črnkasta, a njena živahnost ter nemirnost sta razodevali zlahknejšo kri kot se je pretakala po drugih ciganskih in hrvaških kljusetih na sejmu.

Strokovnjaško ogledovanje konja se je začelo od zob do kopit in brž so se zbrali kupci ter mešetarji na strani kupcev in prodajalca.

Trgovina glede tega na lisinskem sejmu izvanrednega konja je postala takoj zelo hrupna, roka na roko je pokala, Imbra je letal s konjem sem ter tja brez ciganskega švikanja z bičem od zadej — — — Žival je

2. Pri vseh naših zahtevah po verski šoli se ne sme pozabiti, da je končno največ ležeče na domači vzgoji.

3. Starši naj se dobro zavedajo svojega svetega in resnega poklica; naj ne pozabijo, da je dober vzgled najizdatnejše vzgojno sredstvo.

4. Priporoča se, da se mladeniči in dekleta, ki nameravajo stopiti v zakonski stan, o pravem času temeljito pouče o dušni in telesni vzgoji otrok. Sviri se pred sklepanjem mešanih zakonov.

5. Da bodo naše družine bolj prešinjene verskega duha in bodo v božjem varstvu lažje vršile svojo dolžnost, katoliški shod ponovno najtopleje priporoča posvetitev družin Jezusovemu Srcu: da se bodo družine v resnici po božjem Srcu posvečale, da bo po njih posvečen ves narod.

Razmišljanje o napredku v kmetijstvu.

Splošen uvod.

Najvažnejša in najzanimivejša je brezdvomno razmišljanje o splošnem razvoju vsega bitja. Če pogledamo v najstarejšo dobo nazaj, v ono pradobo, odkar se je začelo prvo življenje na zemlji in preletimo v naših mislih celo dolgo črto razvoja do danes, se bomo dotaknili gotovo najlepših in najmarkantnejših točk svetovne zgodovine. Spisali bi lahko debele knjige o tem, a kljub temu bi ne popisali niti najglavnejših stopenj splošnega razvoja. Predvsem moramo pomisliti, da nobena stvar nobeno drevo ali žival ne izgine, ampak se le spremeni v drugo snov. Vse, kar najdemo v vsemiru od najstarejše dobe do danes, je le produkt vesplošnega organskega razvoja v več ali manj izpremenjeni obliki. Nobena stvar, bodisi živa ali neživa ni prišla dovršena na svet, temveč je potrebovala daljšo ali krajšo dobo časa, predno je zadobila popolnejšo in stalnejšo obliko. Ker je vsako stvarjenje podvrženo toku razvoja, je umevno, da človeku sploh ni mogoče zadrževati tega splošnega razvoja ali pa samo za nekaj časa. Tudi bi se vsako zadrževanje razvoja na dotičnem bitju kruto maščevalo. Mi tega v vsemiru niti ne opazimo, ker je doba našega življenja za to veliko prekratka. Doba našega življenja na zemlji je za svetovno zgodovino skoro brezpomembna, če pomislimo, da obstoja človeštvo na našem planetu že več tisoč let. Brahmani — neka posebna verska sekta v Indiji — trde celo z vso natančnostjo, da obstoja človeštvo na zemlji 1.655.884.722 let.

O razvoju kmetijstva.

Preidimo k razmišljanju o razvoju najvažnejše pango svetovnega narodnega gospodarstva, to je kmetijstva. S kmetijstvom se je pričelo za človeka tudi še le človeško življenje, kajti dokler človek ni poznal kmetijskih rastlin in njih hranilne vrednosti, se je preživljal enako kot žival ob koreninju in sadežih rastlin, ki jih je našel v naravi. Užival je vse v surovem in nepriljubljenem stanju. Ker ni imel okusa današnjih sladkosnedežev, mu je šlo v slast vse, tudi količkaj užitno in za prehrano človeškega telesa uporabno. Šele potem, ko se mu je posrečilo, da se je lahko poljubno posluževal

žela zasluženo zadovoljstvo in po kratki uprežni vožnji se je dobil kupec, ki je udaril na par stotin kron za ognjevitega dirkača.

Gledal in opazoval sem lastnika živali bolj kot konja in uganil, da je bil to prav taisti Hrvat, ki je okrog devete ure predpoldne pasel konja na deteljišču v Miljani pred Lesincami. Srečala sva ga z očetom, pozdravil naju je in oče ga je še vprašal:

«Kaj pa ti kima kljuse tako klaverno in obira deteljne perinke?»

Dolgopeti Imbra pa se je bahavo odrezal, češ: «Joz, moj konj živi samo od štiriperesne detelje in radi tega je tako isker ter ognjevit».

Oče se je smejal in pognal.

To je bil torej ta Imbra in konj, katerega je užigala štiriperesna detelja.

Imbra prodajalec, kupec in mešetarji so pili pri sejmski stojnici «likof». Krog prodanega in od vseh občudovanega konja se je klatil cigan ter ogledoval še vedno nemirno žival od vseh strani. Konj je neprestano hrzal, kopal z nogami in držal rep na kvišku, kakor da bi dirjal v galopu.

Hrvatki so popili «likof», si še enkrat segli v roke, kupec je odštel denar. Imbra je snel klobuk in spustil vanj izkupiček, pomolil klafeto konju pod nos, se pokrižal in se nato poklonil po hrvaško-mešetarski navadi z neimenovanim delom telesa v zadnji pozdrav živali. Novi gospodar je odvezoval konja, pristopil je k njemu že omenjeni cigan in mu nekaj pošepnil. Kupec je očividno osupnil na pošep in segnil z desnico konju od vratu, tapljaje ga po hrbtu — pod rep — in stisnil. Spustil je konjski rep, vtaknil prste v usta in nato pa prokrel Imbretu ota in majko in vse, kar je svetega in nesvetega na zemlji, pod njo in nad zvezdami.

Se pred trenutki blaženi in od vseh domačinov blagrovani Imbra je prebledel — — — Vsi, ki so pili «likof», so se začeli zanimati za ta začarani konjski rep in vsak, ki se ga je preveč dotaknil, je zaklel — — —

Konj je imel skozi rep zabodeno dolgo iglo. Ze rana skozi kost ga je skelela, a ko je mahnil količkaj z repom, se je sam pičil ter dregnil v zadnji del in radi tega je tako nestrpno hrzal in prskal, kopal z nogami in po možnosti ter kljub muham držal z iglo oboroženi rep kvišku.

Od vseh strani so se stegnile po prebledem Imbretu hrvaške in ciganske roke, izkupiček so mu izrgali

val ognja, so bili tudi dani potrebni predpogoji za kuhinjo. V tem času je že jel spoznavati koristnejše pripravljati na okusnejši način za svojo hrano. Začel je tudi obdelovati zemljo, v katero je vsejal seme današnjih kmetijskih rastlin. Obenem si je udomačil tudi nekatere živali, ki so mu pomagale pri obdelovanju zemlje, nosile tovore in dajale tudi neposredno hrano v obliki mleka in mesa. Od te dobe naprej je mogel človek na polju kmetijstva že uspešno gospodariti.

Obdelovanje zemlje.

Obdelovanje zemlje se je vršilo v začetku na najbolj enostavni način. Rahljali so jo pred setvijo z različnimi lesenimi pripravami, kakor kavliji, prirotenimi lesenimi lopatami itd., katere so znali že dokaj spretno uporabljati. Kamen je služil kot kij in kot ognjišče pa pečenje mesa. To je bila kamena doba kot predhodnica sedanje železne dobe. Ljudje kamene dobe so se naselili samo po najrodovitnejših krajih, kjer ni bilo velike suše, niti preveč moče, ne zime in tudi ne prevelike vročine. Zategadelj so bili tudi zelo srečni takratni ljudje.

Vse to je danes nemogoče. Zemlja je čimdalje bolj obljudena, njena poprejšnja rodovitnost pa tu in tam ponehava, čeravno je boljše obdelujemo. To nam bo razumljivo iz tega, če pomislimo, da je danes tisočkrat več ljudi na svetu kot nekdanj, površina zemlje pa je ostala ena in ista. Zategadelj se moramo zadovoljiti tudi s slabšimi legami in zemljo ter boriti z vsemi mogočimi težkočami, da pridelamo toliko živeža, kolikor je potrebno za življenje današnjega števila ljudi. Vedno naraščanje ljudske množice je torej vzrok, da je na svetu čimdalje težje živeti. Ne toliko mišičave roke, ampak iznajdljiv in bister razum, ki stika zmirom po novih virih za prehrano, nas vzdržuje še na površju.

Jasno je in vsako mora priznati, da je od kmetovalca odvisno celo svetovno gospodarstvo v sedanosti in bodočnosti. Ker ne moremo zadrževati številčne množice človeškega rodu in tako omejiti potrebe ljudstva, nam je treba misliti na drug izhod iz stiske za vsakdanji kruh — na zvišanje proizvodov naše zemlje.

Prva in največja naloga vsacega poljedelca torej je, da skuša čim več proizvajati. Da to dosežemo, je potrebno, da si podredimo glavne činitele zemlejske proizvodnje, zemljo, zrak in svetlobo v našo službo ter jih izkoriščamo kar najbolje. V kmetijskih šolah se dajejo navodila, kako je izkoriščati naravne snovi in sile in kako na umen način obdelovati zemljo. Popolnoma upravičen je klic po ustanavljanju kmetijskih šol in odstaviti nestrokovnjakov z oskrbnih mest. Nestrokovnjaki so škodljivci kmetijskih gospodarstev, in sicer zategadelj, ker ne vedo izrabljati njim v nadzorovanje poverjene zemlje v najvišji meri. Glavni namen agrarne reforme je, zvišanje produkcije z intenzivnejšim obdelovanjem; istotako nalogo imajo tudi gospodarske zadruge, namreč pospeševanje proizvodnje pridelkov.

Zaključek.

Kot gospodarju dela in proizvodov bi kmetovalcu po vsej pravici pripadalo, da bi imel tudi državno upravo v svojih rokah. Le na ta način bi bila dana garancija za dobro oskrbo cele države z zemeljskimi proizvodi.

in ga tirali med batinanjem, kričem ter kletvicami k steburu, kjer se je pred njim vical ter zvijal pod batinami štajersko-mešetarski tat podplatov.

Imbreta je zadelo mnogo hujska batinaska obsodba in nje bliskovito nagla izvršitev kot štajerskega uzmo-viča. Padale so po njem leskovke liti toča in najbrž do konca sejma — — — Kako in kaj se je zgodilo z Imbretovim konjem, ki se je hranil samo s štiriperesno deteljo, še do danes ne vem.

Kar dvoje težjih batinanj na enem in za mene pravem hrvaškem sejmu mi je bilo več nego dovolj. Ostavljal sem konjski in govejski sejmi, ker je začelo pogrmevati ter se nevarno pripravljati na dež. Napojil sem konja in kmalu nato se je vrnil tudi oče. Jedla sva in oče ni niti z besedico omenil batin, ker je bil preizkušen sejmar, pač pa me je spomnil na nevarnost dežja. Napregla sva, pognala in že je začelo na debelo škrapati. Dež se je ulil, oče je razprostril marelo, meni pa naročil, naj razvijem po nogah oni takozvani «spricleder», da ne bova mokra po kolenah. Hoteč izpolniti očetovo povelje, sem prebledel kot pred dobro uro Imbra. Spricledra ni bilo, nekdo ga je bil v moji odsotnosti odrezal prav vtik in si ga prisvojil na tatinski način. Tudi oče je zapazil tatvino in mi po hrvaško na kratko prismlol zaušnico, da bi bil skoraj padel pod konja. Brez preiskave in zaslišanja sem bil batinan z roko na vozu, a ne, ker sem jaz kradel, ampak ker sem zanemaril službo stražarja, gledal dvojno batinanje na Hrvaškem; zdaj sem ga občutil sam na lastni koži in v rojstnem kraju svojega očeta na potu iz Lesinč proti Miljani.

Bogzna kdo nam je odrezal «spricleder». Ze koš otrok sem si bridko zapomnil rojstni kraj mojega očeta, kjer sem videl batine izpred oltarja, na sejmišču in jih okusil na vozu na lastni koži . . .

Pri mojih napolbratih Hrvatih so bile batine udomačene že leta 1897, ko sem jih prvič videl in njih trpkost okusil in še danes ti ubogi Hrvati tožijo, da jih batinajo . . .

Lahko je priporočati recept batinanja, da se ga zagovarjati, svarilno je gledati njegovo izvršitev, a sam vrag naj požira batinaska zdravilo . . .